

QAZAQ UNIVERSITETI

Апталық
1948 жылдың
20 сәуірінен
шыға бастады

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ АПТАЛЫҚ ГАЗЕТ

WWW.FARABI.UNIVERSITY

№23 (1936) 24 МАУСЫМ 2024 ЖЫЛ

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің 90 жылдығы мен корейтану бөлімінің 30 жылдығы аясында «Жасанды интеллект дәуіріндегі Орталық Азиядағы корейтанудың рөлі мен болашағы» атты XII Орталық Азиялық ғылыми конференциясы өтті.

XII Орталық Азиялық ғылыми конференция

өтті

мебаев, Корея Республикасының Алматы қаласындағы бас консулы Пак Нэчхон, КФ қорының төрағасы Ким Ки Хван, Орталық Азия корейтанушы-оқытушылар қауымдастығының төрайымы М.А.Шерикулова және т.б. қатысты.

Конференция жұмысын ашқан

ҚазҰУ ректоры Жансейіт Түймебаев өз сөзінде Қазақстан мен Корея арасында ғылым және білім беру саласында тұрақты ынтымақтастық орнатылғанын және Корея елінің университеттерімен академиялық ұтқырлық, түрлі ғылыми жобаларды бірігіп жүзеге асыру бойынша мол тәжірибе жинақтағанын атап өтті.

Жалғасы 2-бетте

ҚазҰУ – ҚР ЖОО тәуелсіз рейтингінде көшбасшы

Қазақстандағы сұранысқа ие жоғары оқу орындарының 2024 жылғы тәуелсіз рейтингінің қорытындысы бойынша Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ еліміздің басқа ұлттық жоғары оқу орындары арасында ең көп балл жинаған бірінші әрі үздік университет болып танылды. Мұндай нәтижені аккредиттелген Observatory on Academic Ranking and Excellence (IREG) Тәуелсіз аккредиттеу және рейтинг агенттігі (IAAR) есептеп шығарды.

2024 жылы Қазақстан Республикасы сұранысқа ие ЖОО тәуелсіз рейтингінде бағаланатын барлық білім беру бағдарламаларының саны 1650-ге дейін артты. Жүлделі орындар саны бойынша Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті көшбасшы атанды – университет 337 374 балл жинап, «ҚР Топ-20 ЖОО» көшбасшы үштігін бастады.

Өткен жылмен салыстырғанда IAAR рейтингі нәтижелерін талдау халықаралық студенттік олимпиадалар жүлдегерлерінің саны бойынша 14 пайызға оң өсу қарқыны байқалғанын көрсетті. «Алыс шетелден шақыртылған оқытушы» индикаторы бойынша бұл көрсеткіш 23 пайызға артты. Академиялық ұтқырлық бағдарламаларына белсен-

ді қатысудәстүрлі түрде Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-ға тиесілі.

Қазақстандық ғалымдардың ғылыми еңбегінің индекстелуі жоғары нәтижесін ҚазҰУ көрсетті.

Білім беру бағдарламаларының цифрлық рейтингі 1650 білім беру бағдарламасы рейтингін және ҚР жоғары оқу орындары бас рейтингін қалыптастыруға мүмкіндік береді. Аталған ұлттық рейтингке қатысу білім беру қызметі бәсекеге қабілеттілігінің күшеюіне ықпал етеді. Сондай-ақ білім беру сапасының нарық талаптарына сәйкестігі анықталып, оқытушылардың мойындалуы жайында, ЖОО-ның ғылыми-зерттеу қызметінің нәтижелілігі туралы жұртшылықты хабардар етеді.

Жалғасы 2-бетте

Зертхана – заманауи ғылымның бастауы

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті Директорлар кеңесінің мүшелері жаңадан ашылған «Тұрақты даму және табиғатты ұтымды пайдалану» ғылыми орталығына барып, 10 зертхананың қызметімен танысты.

сотының экс-төрағасы, заң ғылымының докторы Мұсабек Әлімбаев, Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігінің экс-төрағасы Алик Шпекбаев, әділет генерал-майоры Мұхтар Жергенбаев, медицина ғылымының докторы, профессор Мырзақерім Алшынбаев бар.

Қонақтарға зертханалардағы заманауи құрылғы мен аппараттар көрсетіліп, қысқа уақыт

ішінде ғалымдар жүзеге асырған ғылыми жобалар таныстырылды.

Бұдан әрі Директорлар кеңесінің мүшелері «Қашықтықтан зондау технологиясы және қолдану» қазақ-қытай бірлескен зертханасында болып, жүргізіліп жатқан жұмыс нәтижелерін көрді.

Жалғасы 2-бетте

2-бет

Сенімді
серіктестік

3-бет

«Қырық жылдық
тәжірибемді ҚазҰУ-
мен бөліскенімді
мақтан тұтамын»

5-бет

Дулат
Исабековтің
әсемдік
әлемі

Соңы. Басы 1-бетте

«Алдағы уақытта екі ел арасындағы қарым-қатынас барлық салада өркендейтіні сөзсіз. Олардың ішінде ғылым мен білім саласындағы ынтымақтастық жемісті болады», – деді ҚазҰУ ректоры.

Халықаралық екікүндік конференцияға Оңтүстік Кореяның Енсе, Инчхон, Санмен, Чоннам, Чонбук университеттері, Эрджиес университеті (Түркия), Ташкент мемлекеттік шығыстану университеті, Өзбек мемлекеттік әлем тілдері университеті, Қырғызстанның К.Қарасаев атындағы Бішкек мемлекеттік университеті, РФ Мәскеу жоғары экономика мектебі, Абылай хан атындағы ҚазХҚЖТУ және т.б. жоғары оқу орындарының корейтанушы профессорлары мен оқытушылары қатысты.

Конференцияның пленарлық отырысынан кейін жұмыс үш секция бойынша жалғасты. Онда ғалымдар жасанды интеллект, ақпараттық технологияның жаңа мүмкіндігін корейтану ғылымында, корей тілін оқытуда қолданудың ерекшеліктері бойынша зерттеулерін баяндап, тәжірибе алмасты, сонымен қоса, корей-

XII Орталық Азиялық ғылыми конференция өтті

танудағы басқа да өзекті мәселелерді талқылады. Конференция барысында өткен құрылтайда шығыстану факультетінің 30 жылдық тарихындағы жетістіктері мен корейтанудың даму мүмкіндігін қарастырды.

Сондай-ақ шараға қатысушылар 2025 жылы конференцияның өтетін жері мен Орталық Азиядағы корейтанушылардың жаңа басшысын таңдап, дауыс берді.

Айнұр АҚЫНБАЕВА

Зертхана – заманауи ғылымның бастауы

Соңы. Басы 1-бетте

Бұл зертхана Орталық Азия өңіріндегі климаттың өзгеруі салдарынан орын алған су тапшылығы, құрғақшылық, жердің құнарсыздануы сияқты экологиялық мәселелерге мониторинг жүргізеді.

Шара барысында ҚазҰУ Директорлар кеңесінің төрағасы Қайрат Мәми ғалымдарға отандық ғылымды дамытуға қосып жатқан айрықша үлестері үшін алғыс айтып, аталған орталық пен зертханалардың ел игілігіне қызмет ететініне сенім білдірді.

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінде түлектерге салтанатты түрде диплом табыстау рәсімі өтті. Биыл көшбасшы жоғары оқу орнын 3702 түлек бітіріп отыр. Оның ішінде 2143-і бакалавр, ал олардың арасынан 659 жас «Үздік диплом» иегері атанды. 1559 түлек магистр дәрежесіне ие болды. Сондай-ақ бітірушілер қатарында 60-қа жуық мемлекеттен келген 1325 шетел азаматы бар.

Шараға Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың Басқарма Төрағасы – Ректор Жансейіт Түймебаев, Директорлар кеңесінің төрағасы – Түлектер қауымдастығының президенті Қайрат Мәми, құрметті қонақтар және түлектер мен ата-аналар қатысты.

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің Басқарма Төрағасы – Ректор Жансейіт Түймебаев Циндао Биньхай университетінің негізін қалаушы – президент Хан Фаньсимен кездесу өткізді.

Жүздесуде тараптар өзара серіктестік орнатып, жоғары білім мен ғылым саласындағы байланысты нығайтуға ниетті екенін атап өтті.

Жансейіт Түймебаев құрметті қонаққа ҚазҰУ-дың жетістіктерін баяндады. Сондай-ақ өз сөзінде ректор білім ордасы Қытай ЖОО-ларымен тығыз қарым-қатынаста екеніне тоқталды.

Өз кезегінде Циндао Биньхай университетінің президенті Хан Фаньси жылы қарсы алып, ілтипат білдіргені үшін оқу ор-

Түлектерге – ақ жол!

Салтанатты жиынды ректор Жансейіт Түймебаев құттықтау сөзбен ашып, түлектерге сәтсапар тіледі.

«Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Ұлттық құрыл-

тайдың үшінші отырысында: «Өз кәсібін өте жақсы білетін, оған әбден берілген, еңбекқор адам ғана табысқа жете алады.

Жалғасы 8-бетте

Сенімді серіктестік

дасының басшылығына ризашылығын айтып, серіктестікті арттыруға бағытталған бірқатар ұсынысын ортаға салды.

Кездесу нәтижесінде қос

университет басшылығы ынтымақтастық туралы меморандумға қол қойды.

Гүл БАЯНДИНА

Оқу ордасына экономистер келді

ҚазҰУ-да экономика және бизнес жоғары мектебі факультетінен 35 жыл бұрын түлеп ұшқан, ел экономикасында елеулі қызмет етіп жүрген белгілі тұлғалар бас қосты.

Университетке арнайы келген түлектер ҚазҰУ қалашығын аралап, оқу ордасының соңғы жетістігімен танысты. Сондай-ақ жаңадан ашылған ғылыми зертханаларды көрді.

1989 жылғы түлектерді Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің Басқарма Төрағасы – Ректор Жансейіт Түймебаев қарсы алып, оқу ордасына арнайы келгендері үшін алғысын жеткізді.

Алдымен құрметті қонақтар өздері білім алған экономика факультетіне барып, аудиториялар мен дәріс залдарын аралады. Жансейіт Түймебаев оқу ғимаратында жүргізілген жөндеу жұмыстарының барысына тоқталды.

Түлектер өздеріне дәріс берген оқытушылармен әңгімелесіп, студенттік кезін еске алды.

«35 жылдан соң ҚазҰУ-ға жиналып отырғанымызға қуаныштымыз. Университетте бірге оқыған достармен жүздесіп, шер тарқатқан да жақсы. ҚазҰУ-да көп өзгеріс бар екен. Бүгін соның бәрін өз көзімізбен көрдік. Өзіміз оқыған алма-ма-

тердің өркендеп, жаңа белеске көтерілгенін көріп ерекше қуанып отырмыз», – деді ҚазҰУ түлегі, «Қазақстан темір жолы» ҰК» АҚ басқарма төрағасы Нұрлан Сауранбаев.

Одан кейін түлектер ҚазҰУ-да жаңадан ашылған «Қашықтан зондтау технологиясы және қолдану» қазақ-қытай бірлескен зертханасында болып, оқу ордасының ғылыми инфрақұрылымымен танысты. Аталған орталық қашықтан бақылау арқылы табиғи қауіп-қатердің алдын алуды қамтамасыз етеді. Бұл өз кезегінде Қазақстан, Қытай және Орталық Азия үшін экологиялық платформа құруға мол мүмкіндік береді. ҚазҰУ ректоры Жансейіт Түймебаев қонақтарға орталықтағы құрылғылар мен аппараттарды таныстырып, зертхананың негізгі мақсатын түсіндірді.

Сондай-ақ білім ордасына келген түлектер Фараби кітапханасын және қалашықтағы кофехананы аралап, білім алушы жастарға жасалған жағдайларға көз жеткізді.

Нұрсұлтан БАЗАРБАЙҰЛЫ

«Қырық жылдық тәжірибемді ҚазҰУ-мен бөліскенімді мақтан тұтамын»

Мехмет Дервиш
Кылынчкая – тарих
ғылымының докторы,
профессор. 1955 жылы
Түркияның Адьяман
қаласында дүниеге
келген. Хаджеттепе
университетінен Әл-
Фараби атындағы
Қазақ ұлттық
университетіне
шақырылған
профессор.

Ыстамбұл университетінде әдебиет факультетінің жалпы тарих бөлімін бітірген. Анкарадағы Хаджеттепе университетінің Ататүрік принциптері және революция тарихы институтында академиялық жолын бастады. Магистратураны 1985 жылы, докторантураны 1992 жылы бітірді. 2008-10 жылдар аралығында Түркістан қаласындағы Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің тарих және педагогика факультетінің Жалпы тарих кафедрасында «Түркия Республикасының тарихы» пәнінен екі жыл дәріс оқыды. 2010 жылы Түркияға қайта оралып, 2011 жылдан бері Хаджеттепе университеті Ататүрік принциптері және революция тарихы институтының басшылығында қызмет атқарды.

– Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің

деді шетелдік профессор Қазақ ұлттық университетіне алғаш келген кезін еске алып.

Мехмет Дервиштің докторлық диссертациясы «Араб ұлтшылдығының тууы және Түркия-Сирия қарым-қатынастары» деп аталады. Осман империясының ыдырауы кезіндегі арабтардың Түркияға қарсы көтерілісі және араб ұлтшылдарының тууына байланысты мәселелерді қарастырған. Хаджеттепе университетінде қызметін жалғастыра келе, Әзірбайжан, Баку мемлекеттік университетінің Азия және Африка елдерінің тарихы кафедрасына профессор болып тағайындалды. Түркия Республикасының тарихы туралы дәріс оқыды. 2006 жылы доцент атанды.

– 2017 жылы Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінде Ататүрік тіл, мәдениет және тарих институты,

ден астам PhD және магистранттардың ғылыми тәжірибесін арттыру бағдарламаларын ұйымдастырып, жүзеге асуына мұрындық болдым.

Қырық екі жылдық еңбек жолыма байланысты жас шегіне сәйкес, зейнеткерлікке шықтым. Қазақ ұлттық университетінің тарих факультеті Қазақстан тарихы кафедрасының шақыруын баршаға пайдалы болсын деп қабылдап, аталған білім ордасында қызмет етіп жатырмын. Менің шығармаларым негізінен XIX ғасырдағы түрік жаңаруы мен XX ғасырдағы оқиғаларға арналған. Ал академиялық зерттеулерім түрік азаттық соғысы, жалпы ұлтшылдық мәселелері, түрік экономика тарихы және Орталық Азия түріктерінің тарихи мәселелеріне бағытталған. Мен бұл тақырыптағы жұмысымды әлі де жалғастырудамын. Қазақстан тарихы кафедрасында XIX

атынан Анкараға келген профессор, доктор Аманжол Қалыш және доцент, доктор Мырзахан Егембердиев арқылы Хаджеттепе университеті мен Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті арасындағы ғылыми ынтымақтастық туралы келісімге қол қоюға үлес қостым. Сол жылдары Хаджеттепе университетінің ректоры болған профессор, доктор Угур Эрденердің бұл тұрғыда көмегі зор болды.

2014/15 оқу жылында Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінде алғашқы дәрістерімді оқи бастадым, –

Ататүрік зерттеу орталығы және Хаджеттепе университетінің қаржыландыруымен халықаралық конференция ұйымдастырдым. Мен Хаджеттепе университетінің Ататүрік принциптері және революция тарихы институтының директоры болған кезімде ұйымдастырған халықаралық конференцияларға Қазақ ұлттық университетінен тарих факультетінің танымал ғалымдарын шақырдым. 2017-22 жылдар аралығында екі университет арасындағы ынтымақтастық хаттамасының сәтті жүзеге асырылу кезеңіне орай, 100-

ғасырдағы түрік ағартушылығы туралы дәріс оқыдым және осы тақырыптар бойынша жұмысты жалғастырудамын.

Хаджеттепе университеті әлемде беделді зерттеу университеттерінің санатында. Мен осы университетте қырық жыл бойы жинаған тәжірибемді Қазақстандағы ең танымал зерттеу университеті – Қазақ ұлттық университетіндегі әріптестеріммен бөліскенімді мақтан тұтамын, – деп сөзін қорытындылады Мехмет Дервиш Кылынчкая.

Нұрбек НҰРЖАНҰЛЫ

«Болашақ» бағдарламасы шеңберіндегі «500 ғалым» жобасы бойынша әлемнің үздік университеттері мен ғылыми институттарында ғылыми зерттеу жүргізіп, тағылымдамадан өту қазақстандық ғалымдар үшін бірегей мүмкіндік.

Инновациялық технологиялармен танысу және шетелдегі ғылыми ұйымдарда ғылыми-тәжірибелік зерттеулер жүргізу мақсатында ҚазҰУ қызметкерлері, яғни осы жолдың авторлары халықаралық «Болашақ» бағдарламасының стипендиаттары атанды. Қазіргі таңда Мюнхен техникалық университетінде (Мюнхен, Германия) және Гранада университетінде (Гранада, Испания) «500 ғалым» жобасы бойынша тағылымдамадан өтудеміз.

«500 ғалым» жобасы бірегей мүмкіндік

Мюнхен техникалық университетінде тағылымдамадан өту барысында С3 отынының реакция механизмі бойынша әдебиеттерге шолу жасалды және мәселенің ағымдағы жағдайына қатысты тақырыптар талқыланды.

Жалынның химиялық механизмі тексерілді, соның ішінде соққы түтіктерінде алынған тұтану кідіріс уақыттары, ламинарлы жалын жылдамдығы және мінсіз араласу мен ағынды реакторлардағы концентрация профилдері туралы ақпарат нақтыланды.

Зерттеу әдістері әзірленген реакция моделін Chemkin Pro және Cantera сандық бағдарламаларын пайдаланғанда жану процестері химиялық кинетикалық модельдеу орын табады. «Жану химиясы» және «Жану және жалын» бағдарламалары бойынша біліктілікті арттыру курстарынан өтті. Кафедраның ғылыми семинарларына қатысып, профессорлар Оскар Хайдның мен Агнес Иоханың және PhD Надежда Славинскаяның жетекшілігімен консультациялар алынды.

Гранада университеті «Биомедицина» зерттеу орталығында зерттелініп жатқан жұмыс гипергликемия жағдайында NF-kB қабыну жолына мелатонин/CoQ10 терапиясын жүргізу негізінде 2 типті қант диабеті кезінде эндотелий дисфункциясын жеңілдетуге бағытталды. Қант диабеті – XXI ғасыр эпидемиясы. Эндотелий дисфункциясын алдын ала диагностикалау ауыр және жиі өліммен аяқталатын жарақаттары бар науқастардың санын азайтуға көмектеседі. Зерттеу жүргізіп жатқан жұмысымыздың 2 типті қант диабетінің алдын алуда, қабынуға қарсы

және антиоксиданттық қасиеттерімен бірге қосымша емдеу бойынша оның тиімділігін көрсету. Бұл терапиялық тұрғыдан алғанда өте іргелі кезең болып саналады. Сонымен, біздің мақсатымыз: гипергликемия және қартаю жағдайында ұсынылған емдеудің (мелатонин/CoQ10 комбинациясының) NF-kB жолына әсерін бағалау. Нормогликемия және гипергликемия жағдайында өсірілетін коммерциялық HUVES клеткалары қолданылды. Біз in vitro үлгісін пайдалана отырып, емдеуге дейін және кейін гипергликемиялық жағдайларда эндотелий жасушаларын емдеудің тиімділігін бағалау үшін ұсынылған бірнеше маркерлер қарастырылуда. C-CTS-094-UGR23 «Mitochondria and exo-miRNAs, therapeutic targets for the treatment of endothelial dysfunction in diabetes» (2024-26 жж.) халықаралық жобаның ғылыми қызметкері (Испания, Гранада қ.) болып, бірлескен жұмыстар атқарыла бастады.

Жалпы, аталған ғылыми орындарда ғылыми тағылымдаманы өту барысында ынтымақтастықтың жаңа бағыттары құрылып, магистранттар мен PhD докторларды даярлауда бірлескен жобалар бойынша университет профессорларымен бірқатар кездесулер ұйымдастырылды.

Айжан НҰҒЫМАНОВА,
PhD, Жылуфизика және техникалық физика кафедрасының аға оқытушысы

Ботагөз ҮСІПБЕК,
PhD, Биомедицина және нейробиология кафедрасының аға оқытушысы

Қазір жастар мен жасөспірімдер вейп шегуді таңсық көреді. Бұрын темекіге әуес болғандардың көбі вейп тартуға көшкен. Вейперлер электронды темекінің денсаулыққа зияны жоқ деп есептейді, өйткені «темекі шегу кезінде шайыр бөлінбейді» дейді-мыс.

Вейпке құмар болмаңыз!

Вейпинг шынымен қауіпсіз бе? Анықтап көрейік. Вейпинг – электронды темекі немесе басқа құрылғы арқылы жасалған аэрозольдарды (буды) ағзаға ингаляциялау арқылы жүреді. Қазіргі уақытта бұл құрылғылар тартымды көрінеді: түрлі түсті, пішіні ерекше, миниатюра, ұстауға ыңғайлы әрі қалада қызығушы жастар мен жасөспірімдер көп болғандықтан қаптап кетті. Осы вейп жағымды дәм, ашық түстері арқылы көздің жауын алып, будың жағымды дәмін сезіндіріп темекі шегуге қызықтырады, алайда әлден уақыттан кейін оған тәуелділік пайда бола бастайды.

Дизайнына және сыртқы түріне қарамастан, электронды темекі шегу құрылғыларының қызметі бірдей. Құрылғы батареямен жұмыс істейді, картриджке арнайы сұйықтық құйылады. Темекі шегу кезінде сұйықтық қызады және адам дем алатын аэрозоль пайда болады.

Вейп-қаламдар нарыққа алғаш рет шыққанда олар темекі шегуге қауіпсіз балама ретінде ұсынылды. Шындығында, бұл дұрыс емес. Вейп сұйықтығында глицерин, пропиленгликоль (E1520), хош иістендіргіш, никотин (әрдайым емес) және мыңдаған басқа химиялық ингредиенттер бар, олардың көпшілігі әлі анықталмаған. Электрондық темекі немесе басқа вейпинг өнімдерін пайдаланудың денсаулыққа ұзақ мерзімді әсері әлі де зерттелуде, бірақ олардың денеге теріс әсерінің дәлелі қазірдің өзінде бар.

Зерттеулер вейпингтің жүрек-қан тамырлары жүйесіне зиянды екенін дәлелдеді. Құрамында никотин бар вейпинг жүректің соғу жиілігін және қан қысымын арттырады, бұл жүрекке кері әсер етуі мүмкін. Сонымен қатар жалпы холестерин мен тығыздығы төмен липопротеиндік холестерин («жаман» холестерин) темекі шекпейтіндерге қарағанда электронды құрылғыны шегетіндерде жоғары болып келеді. Холестерин мен тығыздығы төмен липопротеиндік холестериннің деңгейінің жоғарылауы атеросклероздың қауіп факторы болып саналады. Бұл болашақта инсульт, инфаркт, стенокардия және басқа да жүрек-қан тамыр жүйесі ауруларының жоғары қаупі бар дегенді білдіреді. Бұған қоса, вейпинг пен электронды темекі жүрек ауруының қандай да бір түрімен ауыратындар үшін ерекше қауіпті.

Вейпинг никотинді темекі сияқты болмаса да, өкпенің жұмысына жағымсыз әсер

етеді. Темекі шегу тыныс алу ағзалары дертінің дамуына алып келеді. Олардың бірі – өкпенің «попкорн» ауруы (bronchiolitis obliterans), ең кішкентай тыныс жолдары попкорн сияқты құрылымы өзгеріп, бронхиолалар қабынып, бітеліп қалады. Науқаста жөтел, ысқырықты тыныс, тыныс алудың қиындауы, кеуде қуысының ауырсынуы байқалады.

Бар-жоғы 5 минуттық вейпинг өкпе функциясын өзгертуге және тыныс алу жолдарындағы қабынуды күшейтуге әкелуі мүмкін. Темекі шегуден кейін бірден жөтел, тамақ ауруы және ауыздың құрғап қалуы сияқты симптомдар пайда бола бастайды.

Тыныс алу жолдарының тітіркенуінен басқа, вейп-қаламдарды пайдалану кезінде EVALI (e-cigarette or vaping product use associated lung injury) электрондық темекі немесе вейпинг өнімдерін қолданумен байланысты өкпе жарақаты немесе «вейп кеселі» деп аталатын басқа қауіпті ауруды тудыруы мүмкін. Симптомдары көптеген респираторлық ауруларға ұқсас. Оларға жөтел, енгіту, дене қызуының көтерілуі, қалтырау, құсу, диарея, бас ауруы, бас айналу, жүрек соғысының жиілеуі және кеудедегі ауырсыну жатады.

Ауру түрі «жаңа» болғандықтан, оның ағымын болжау мүмкін емес. Пациенттер әдетте госпитализацияны қажет етеді. Көбіне олар өздігінен дем ала алмайды және арнайы желдеткішке орналастырылады. Тіпті азырақ ауыр симптомдары бар емделушілерге қосымша оттегі қажет болуы мүмкін.

Осы вейп сұйықтықтардың құрамындағы хош иістендіргіштер жоғарғы тыныс жолдарының аллергиялық ауруларын, соның ішінде бронх демікпесінің дамуын тудырады. Оған тәуелділік, никотинді темекі немесе вейпті бастапқыда аздап қызығушылықпен тартып көремін деп, ары қарай тәуелділік пайда болғанын байқамай қалады. Көп жағдайда никотинге деген тәуелділік

қаупі бар топтардың бірі – жасөспірімдер. Олардың миы ересектердікіне қарағанда никотинге осал, сондықтан оларда тәуелділікті дамыту ықтималдығы жоғары. Жасөспірімдік шақта никотинді қолдану көңіл күйге және шешім қабылдауға әсер етеді. Ұзақ мерзімді қолдану бұл кейінгі өмірде психикалық бұзылулар мен когнитивті бұзылулардың даму қаупін арттырады.

Вейптегі сұйықтықта никотин болмаса да, оны шегу қауіпті. Никотиннен басқа, вейпинг сұйықтығы мен одан кейінгі аэрозоль құрамында канцерогенді химиялық заттар болады. Пропиленгликоль мен глицериннің термиялық ыдырауы улы қасиетке ие акролеин мен формальдегидтің түзілуіне әкеледі. Акролеин көздің және тыныс алу жолдарының шырышты қабығын тітіркендіреді, лакримацияны тудырады, сонымен қатар болашақта қатерлі ісіктің дамуықтималдығымен байланысты мутагендік қасиеттерді көрсетеді. Пропиленгликоль денеде жиналып, аллергиялық реакцияларды тудырады. Формальдегид аталған қасиеттерден басқа, орталық жүйке жүйесіне әсер етеді.

Аэрозольді ингаляциялау қызыл иектің, ауыз қуысының шырышты қабатының, тамақтың тітіркенуін тудыруы мүмкін, бляшканың пайда болуын және ондағы бактериялардың көбеюін ынталандырады, бұл кариез пен қызылиек ауруларының қаупін арттырады. Вейпті ортақ пайдалану туберкулездің және басқа инфекциялардың таралуына алып келуі мүмкін. Сондай-ақ вейп-қаламдар жарылып, күйік пен жарақат алған жағдайлар да өте көп кездеседі. Сондықтан вейпке мүлде әуес болмағаныңыз абзал.

Назгүл ЖАПАРҚҰЛОВА,
б.ғ.к.

Гүлшат АТАНБАЕВА,
б.ғ.к.
Биофизика, биомедицина және нейроғылым кафедрасының оқытушылары

Тұрақты даму мақсаттарының «Лайықты жұмыс және экономикалық өсу» атты 8-тармағына сәйкес, биылғы оқу жылының күзгі семестрінде Сейсмология институтының мамандары «Табиғи-техногендік қауіп-қатерлер» және «Қоршаған ортаны қорғау және өмір тіршілігінің қауіпсіздігі» мамандығының студенттерімен кездесу өткізіп, институттан өндірістік тәжірибеден өтуге шақырған болатын. Осыған сәйкес, 2-курстың «Табиғи-техногендік қауіп-қатерлер» мамандығының бес студенті аталған мекемеде тәжірибеден өтуде.

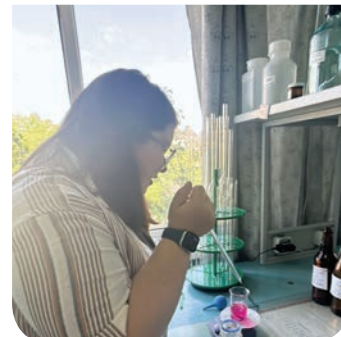
Студенттер Сейсмология институтында тәжірибеден өтуде

Сейсмология институтында тәжірибеден өту студенттерге сейсмология саласында практикалық дағдыларды меңгеруге, сондай-ақ қазіргі зерттеулер, технологиялармен танысуға бірегей мүмкіндік екені рас. Тәжірибе барысында студенттерге сейсмографтардың алуан түрлері, олардың жұмыс істеу принципі және қондырғыларымен таныстыруда. Сейсмографтарды орнату және техникалық қызмет көрсету бойынша дала жұмыстарына қатысу, сейсмикалық белсенділік туралы мәліметтер берілуде. Сонымен қатар сейсмикалық мәліметтерді талдау, жер сілкінісі параметрлерін анықтау, шуды сүзу,

сейсмикалық, геологиялық құрылымды немесе сейсмологияның басқа салаларын зерттеу бойынша нақты ғылыми жобаларға қатыса алады. Бұл студенттердің теориялық білімі мен тәжірибелік дағдыларын ұштастыра отырып, ғылымға қадам басудың алғы шарттары. Өз мамандығының нақты иесі болу және бәсекеге қабілетті маман болып қалыптасу жолында сейсмикалық мәліметтерді өңдеу бағдарламаларын құру үшін бағдарламалау тілдерін зерттеумен де айналысуда.

Жалпы, Сейсмология институтындағы өндірістік тәжірибе әрбір студенттің дағдысы мен қызығушылығын жеке дамытуға бағытталуда. Тәжі-

рибелі мамандармен бірге жұмыс істеу студенттерге құнды тәжірибе жинақтауға әрі сейсмология саласындағы табысты мансап үшін қажетті кәсіби дағдыларды дамытуға көмек береді. Сейсмология институтының мамандарына біздің факультетімізбен бірлесіп жұмыс істеп, студенттерге жан-жақты тәжірибе жинақтауға көмек беріп жатқаны үшін алғыс айтамыз.

Ақтоты БЕКЖАНОВА,
Картография және геоинформатика кафедрасының оқытушысы

Болашақта студенттер

Көркем шығарманың құнарлылығы оқырман мейірін қандырумен шектелмесе керек. Суреткер адам әлемінің бар болмысын байқайтын қабілетке ие болуы шарт, оның ішкі жан дүниесінің өзегіндегі өзгеріс атаулыдан өзгеше түйін түйіп, сарабдал шығарма тудыруы үшін жоғары интеллект, сезімтал психолог, пайымды парасат иесі болу да маңызды һәм қажет. Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің танымал түлегі, Мемлекеттік сыйлықтың иегері, Қазақстанның Еңбек Ері, қазақтың көрнекті қаламгері Дулат Исабеков шығармаларының шынайылығы мен көркемдік деңгейінің кемелдікке жетуі, біздіңше, аталған жайттардың көрініс табуынан дер едік.

Дулат Исабековтің қай шығармасында болсын ұлтымыздың бастан өткерген өткен дәуірі, бүгінгі тіршілік жолындағы қам-қаракеті қапысыз суреттеліп, қаламгердің оқырманының меірін қандыра қанық тілі, өзіндік ойлау жүйесі, суреткерлік шеберлігі арқылы әдемі өрнектеліп, кезең шындығы көркемдік шешім нәтижесінде ерекше түрге еніп, суретшінің алуан реңкті бояуы арқылы өмір, уақыт керуенін айна-қатесіз қағазға түсірген картинасындай жүрекке жатталып, санада бекитіні анық.

Қаламгер қоғамдағы сан қатпарлы мәселелерді жіті аңғарып, ой сүзгісінен өткізіп, адам өміріндегі мәнді-мәнсіз құбылыстарды елеп-екшеп, көркем шығармаларына арқау етеді, кейіпкерлерінің ойтанымына, парасат деңгейіне, болмыс-бітіміне лайықтап сұрыптайды, дарыта біледі. Тіршіліктен туындайтын түйткілді, өмірдің өзі ұсынған қым-қуыт асу-белестерді шеберлікпен суреттеп, туындыларын өмірдің өзінен көшіргендей оқырманға ұсынуы Исабеков өлемінің боямасыз шынайылығын, сөз өнеріне кіршіксіз адалдығын танытады.

Қаламгердің қазақ проза-сына қосқан сүбелі үлесін білеміз, қадау-қадау туындыларымен таныспыз. Қаламының бүрі бар жазушы болатынын студент кезден байқата бастағаны аңғарамыз. Жазушының айтуынша, университеттің 2-курсында оқып жүргенде «Жолда» деген тұңғыш әңгімесі «Замандастар» жинағына жарияланса, 4-курста «Шойын-құлақ» әңгімесі «Лениншіл жас» газетіне басылып, әдеби ортаны елең еткізеді, ал 5-курста оқып жүргенде «Бекет» деген атпен кітабы шыққан екен. Әдебиетке келген «алпысыншы жылғылар» атанған үркердей топтың осалы жоқ-ты. Сол топтың алдыңғы легінен орын алатын Исабековтің «Дермене», «Сүйекші», «Тіршілік», «Бекет», «Гауһартас», «Ай-Петри ақиқаты», «Ескерткіш», «Тыныштық күзетшісі» т.б. туындылары тек үлст әдебиетінің ғана емес, әлемдік әдеби кеңістікте өз орнын алып үлгергені ақиқат. Қаза прозасында өзіндік орны, дара стилі, сара жолы бар қаламгердің толайым табысы – ұлт игілігі.

Жазушының повестері өмір құбылыстарын, кезең шындығын игерудегі ізденістерімен қуантады. Қарапайым адамдардың қатал тағдыры, бейкүнә жандардың беймаза тіршілігі, қазақи танымның замана тәлкегіне түскен талайлы қарекеті, оны қоғам, ол қоғамды жатсынған, бірақ «ай-

қайламайтын», үнсіз, бірақ
мұңсыз емес қаһармандар га-
лерейясы, міне – осының бәрі
Дулат Исабеков шығармала-
рының негізгі арқауына айнал-
ған. Кіші адамдардың үлкен
тағдырына қоғамды алаңдата-

ды, қаһарманның ішкі жан әлеміне үңілдіреді. Бірде баяу, ақырын, бірде ағынды, толқынды өмір арнасындағы өзіндік соқпағын тауып, еншісін алып үлгерген, енді бірі жүрісінен жаңылып, сүрлеуінен адасқақ жолаушыдай дағдарған қалпын шынайы бейнелейді, оқырман сенеді, автордың дегеніне «көнеді». Сендіретін – қалам құдіреті, «көндіретін» – автор ұстанымы. Суреткерлік пен шеберлік тоғысынан талант туындаса, талант тұғырлы туындыға жол бастайды. Ол тұтас шығарма болмысынан көрінбек: мұнда не жоқ дейсіз – палитраға бай пейзаж, тұнық полотнодай тұнған психологиялық портрет, ойлы образ, ұлттық қасиетті бойына сіңірген характер, мінсіз мекеншақты (уақыт пен кеңістікті) меңгерген үйлесімділік, ұлттық мінез бен кестелі тіл, сюжет құрудағы сарабалдық, композиция түзудегі дирижерлік қабілет. Осынау болмысты қаламгер қаламына тән қазақы қалжың, шынайылық пен сыршыл лиризм көмкерсе, шырайлы шығарма оқырман санасын «төңкереді». Санадағы төңкеріс саналы оқырман зейінін ашып, жан сарайын тазартпақ. Сана тазарса қоғам ізгілене түседі, қоғам тазарса адам ғұмырының сәулелі тұстары көбеймек. Қаламға серт берген қаламгердің көркемдік қу-

кие қонған, қасиет дарыған қа-
зақ анасы.

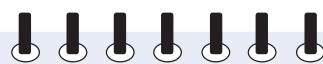
Дулат Исабеков «Тіршілік» повесінде қарапайым қазақ ауылының қарапайым тұрғындарының тіршілігі шебер суреттеліп, олардың іс-әрекетін, қарекет-тірлігіндегі небір жағдайларды дөп басып танып, асқан көркемдікпен ашып көрсетеді. Адамның жан сырын, құпия-қалтарысын, жүрегіңді елжіретіп, тұла бойыңды шымырлатар төлкекті тағдырын әр алуан сәттегі ситуациялық қалыпта сомдап, «өмір – тіршілік үшін күрес» дейтін қағиданы әр кейіпкердің өз әлінше атқарып жүргенін сермек көңілмен суреттеп, оқырманына сезімталдықпен жеткізеді.

Дулат ағамыз аталған повесінде ұлттық болмысты, мінезді бейнелеуде өзіндік ерекшеліктерімен көрініп, кейіпкер характерін ашуда пейзаж, монолог, диалог, психологиялық параллелизм, деталь, үнсіздік, жатсыну, хат жазу т.б. көркемдік құралдарды сәтті пайдаланып, әсіресе Молдарәсіл-Киеванның, Қыжымкүлдің, Қымқа әйелдің ішкі жан әлемін бейнелеуде өзгеше ізденістерімен танылады. Әсіресе қазақ әйелінің сан түрлі бейнесін сомдаған қаламгердің бұл повесінде Қыжымкүл бейнесі де өзінің даралығымен, қажымас қайратымен дараланып, бар уақиға сол кейіпкердің маңайынан тарайды. Тағдырдың салған тезі мойыта алмаған кейуананың қым-қуыт тірлік-тіршілігі оқырманын таңдандырып қана қоймайды, бес күндік тірліктің берері не, керегі не дейтін адамзаттық сауалдарды пәлсапалық тұрғыдан ойлануға һәм ойлантуға алып келеді. Қыжымкүл күрделі һәм жұмбақ тұлғасымен кесек көрінеді, көнбіс әрі мейірбан қалпымен дара тұр. Жазушы суреттеуінде өмір тауқыметінің қандайы болса да қаймықпай, қасқайып тұрар, қамықпай, еңсесін тік ұстар қазақ әйелінің, анасының шынайы болмысы, шын қалпы тасыпн қашалғандай мығым, бояумен салынғандай ажарлы, мәрмәрдан соғылғандай мызғымас болып шыққан. Ар, ұят, ұждан, ынсап, қанағат дейтін ұғымдар айтуға оңай көрінгенмен, салмағы зілмауыр, атанға жүк боларлық батпандай ауыр, қорғасындай салмақты һәм киелі, құдіретті жүк. Осынау қасиеттердің қазақ әйелінің бойынан табылып жатуы қаламгер повесінен менмұңдалап тұрғанын анық аңғарсақ та, жақсы мен жаманның қабаттасып, қосамжарланып жүруі де көңілге кірбің ұялатқанымен, тұрлаусыз тіршілікте кездеспей қоймайтынына кейіпкерлер тағдыры арқылы, тыныс-тіршілігі арқылы көзінді жеткізіп, өзінді иландырады.

Біздіңше, адам өмірінің күнгейі мен көлеңкелі тұсын қабат алып, қатар суреттеу арқылы оқырманын шын өмірдің, боямасыз тіршіліктің, пәни жалғанның парқын түсінуге жетелейтін Дулат Исабеков шығармалары осынысымен шынайы, осындай түйінімен құнарлы.

Шоқан ШОРТАНБАЙ,
ҚазҰУ-дың аға оқытушысы

Дулат Исабековтің әсемдік әлемі

Қаламгер қоғамдағы
сан қатпарлы
мәселелерді жіті аң-
ғарып, ой сүзгісінен
өткізіп, адам өміріндегі
мәнді-мәнсіз
құбылыстарды елеп-
екшеп, көркем
шығармаларына арқау
етеді, кейіпкерлерінің
ой-танымына, парасат
деңгейіне, болмыс-
бітіміне лайықтап сұ-
рыптайды, дарыта
біледі. Тіршіліктен
туындайтын түйткілді,
өмірдің өзі ұсынған
қым-қуыт асу-
белестерді
шеберлікпен суреттеп,
туындыларын өмірдің
өзінен көшіргендей
оқырманға ұсынуы
Исабеков әлемінің
боямасыз
шынайылығын, сөз
өнеріне кіршіксіз адал-
дығын танытады.

пиясының сыры осында, біздіңше.

«Гауһартас» повесінде кеңестік қоғамдағы өмір көріністері суреттелгенмен, ұлттық құндылықтардың құнарлылығы

ғы, автор танымындағы қазақ қызының қылығы мен іс-әрекеті қоғамды ізгілендіруге бағытталғаны, биязы мінез бен қарапайым болмысынан тек қазаққа ғана тән қасиеттей көрінгенімен, адамзатты гуманистік көзқарасқа жетелейтін көрінбес желі, арқау жатқандай әсерге бөлейді. Қазақ повестеріндегі сан қилы қыздың образы жасалғаны күмәнсіз, бірақ Салтанат бейнесі оқырманның ойынан шықпайтындай бедерленген. Қазіргі қоғамдағы қылықты қыздың, сұлу, әнші, ақылды келіншектің символына айналуының сыры – ұлттық колоритке, мінезге, характерге бай, сай сомдалғанында. Характер сомдауда жазушы табан тірейтін тірек: ол – ұлттық менталитет, қазақы таным, бояулар тоғысы. Жалпы, Исабековтің әсемдік өлемінің жарқырап, ажарлы кейіпте көрінуінің бір себебі – ол жасаған қазақ әйелінің сан алуан бейнесінің түп-төркіні ананы ардақтауға, аялауға, қастерлеуге алып келеді. Бұл жерде ол сомдаған бейнелердің тарихи тұлға, танымал қайраткер болуы шарт емес, қай-қайсысы болсын ізгіліктің бастауы, сұлулықтың символы, ауылдың еңбек торысы – әйел-ана деген авторлық ұстанымға, қаламгерлік шешімге алып келеді.

Қазақтар қайыстай қара кемпірі Қыжымкүлден әлемнің патшайымы Бөртеге дейінгі аралықтағы аналар галереясы бірде қарапайымдылығымен, бірде сабырлығымен, енді бірде асқақтығымен айрықшаланып, қазақ әйелі дейтін біртұтас ұғымға айналып, бүтін бітім құрайды. Әрбір ана бейнесі асқақ, мінезі дара, қалпы қазақы, әлемі әдемі, жан дүниесі терең. Исабеков сомдаған әйел-ана бейнелерінің жиынтықтауы, ол – ару, сұлу, аяулы қазақ қызы, дара, сара, дана қазақ әйелі. Күдірет тунған.

В КазНУ прошел II Центрально-Азиатский международно-правовой форум «Право – как основа региональной экономической интеграции», организованный КазНУ имени Аль-Фараби совместно с Московским государственным юридическим университетом имени О.Е.Кутафина. В работе приняли участие известные эксперты, ученые и практики, преподаватели и студенты. Цель форума – объединить усилия ведущих ученых Казахстана и зарубежных стран – юристов, политологов, философов, экономистов для обсуждения и решения актуальных вопросов формирования единого евразийского пространства.

Роль право в Евразийской интеграции

Выступил на церемонии открытия Председатель Правления – Ректор КазНУ им. Аль-Фараби Жансеит Туймебаев, отметил, что форум направлен на объединение усилий выдающихся экспертов, ученых и практиков для рассмотрения актуальных вопросов законодательного регулирования интеграции и взаимодействия в сфере оказания правовых услуг в странах Центральной Азии. На заседании в онлайн-формате выступили – ректор университета имени О.Е.Кутафина (МГЮА) Виктор Блажеев, председатель комиссии по правам человека при Президенте Республики Казахстан Игорь Рогов и др.

Участники двухдневного форума выступили с докладами, каждый высказал свою точку зрения в прениях. Изучение законодательства разных стран откроет новые возможности для сотрудничества, включая совместные проекты, обмен опытом и технологиями, а также укрепление экономических отношений. Председатель Нотариальной палаты Российской Федерации Корсик Константин Анатольевич о работе форума для нашей газеты сказал следующее:

– Во первых хочу сказать, что поражен красотой Алматы, где находится прекрасный университет, который в этом году отмечает 90-летие со дня основания. Мы здесь сегодня обсуждаем тему Евразийская интеграция и роль право в этом процессе. Я представляю Федеральную нотариальную палату России. Она в пространстве ЕАЭС давно сотрудничает с Нотариальными пала-

тами Казахстана, Кыргызстана, Узбекистана, Белоруссией и др. У нас программы этих мероприятий всегда насыщенные. Мы считаем, что право наших стран в целом имеет много общих черт, но часто узнаем о том, что есть какие-то новеллы у этих стран, они есть и у России. Вот пытаемся провести все эти передовые нормы в наши национальные законодательства. Также, очень важен опыт информационного обмена между нашими государствами, между нашими нотариатами. У нас есть единая система нотариата России, я знаю, что есть такая же единая система в Казахстане, в Белоруссии, в Узбекистане. Этим обменом мы узнаем о том, какое нотариальное действие совершено, действует ли обмен доверенности, у кого открыто нотариусно-ответственное дело и тд. Потому что у нас есть очень много трансграничных вопросов, которые хотим решать вместе. Но, это только часть вопросов, которые необходимо решать, которые касаются нашей профессии, а без обмена информации, без интеграции невозможно развивать профессию. Поэтому, я думаю, что форум очень кстати и проходит на самом высоком уровне, очень много интересных идей, много интересных выступлений. Я весьма благодарен приглашению, большое вам спасибо!

После пленарного заседания работа форума продолжилась в рамках девяти панельных секций.

Каиржан
ТУРЕЖАНОВ

La Sapienza Università di Roma поздравляет КазНУ

Во время своей научной командировки в Италии, Риме д.и.н., профессор, директор РНИЦ по изучению Всемирной истории К.Т.Жумагулов побывал в La Sapienza Università di Roma, Facoltà di Lettera e Filosofia.

На встрече с профессорами и научными работниками департамента истории и антропологии он вручил памятные подарки своему коллеге профессору Фабио Грасси. Профессор КазНУ подарил также свою новую книгу, изданную в феврале 2024 года «Из истории тюркского мира Евразии». При этом он сказал, что она посвящена 90-летию Казахского национального университета имени Аль-Фараби, празднование которого началось 15 января 2024 года. В книге немало материалов и на английском языке, что весьма интересно для читателей за рубежом.

Как сказал профессор, за последние годы КазНУ совершил большой прорыв во всех областях своей деятельности: учебно-воспитательной, научно-исследовательской и других важнейших направлениях. Совсем недавно пришло радостное известие, что Казахский национальный университет имени Аль-Фараби занял 163 место, поднявшись на 67 позиций, в мировом рейтинге QS и вернулся в Топ-200 лучших вузов мира. И как подчеркнул ректор университета, видный государственный и общественный деятель Ж.К.Туймебаев, КазНУ продолжает лидировать среди казахстанских вузов, демонстрируя

На состоявшейся недавно международной зимней школе на тему «Современные технологии организации науки и образования», организованной кафедрой физической химии, катализа и нефтехимии факультета химии и химической технологии КазНУ им. Аль-Фараби, был презентован новый курс MOOK «Основные процессы и аппараты химической технологии».

Были всесторонне рассмотрены и обсуждены такие вопросы как формирование идеи курса, процесс проектирования и планирования, процесс создания контента, преодоление трудностей и уроки, полученные в результате работы над онлайн курсом.

Разработанный курс MOOK был загружен на сайт open.kaznu.kz и прошёл внутреннюю и внешнюю экспертизу. Он интегрирован в учебный процесс по дисциплинам весеннего семестра 2023-2024 учебного года для студентов специальностей «6В07201 – Технология

высокие достижения по всем показателям.

Профессор Фабио Грасси прежде всего поздравил весь коллектив КазНУ с 90-летием университета и попросил профессора передать это в Алматы. При этом он отметил, что в своё время по приглашению К.Т.Жумагулова он посетил КазНУ, где читал лекции студентам, а также Астану, где выступил на международной конференции, посвященной славному юбилею Казахского ханства. Отрадно заметить, сказал он, что между двумя университетами действует программа двойного диплома, по которой лучшие магистранты получают солидную путёвку в жизнь с дипломами La Sapienza и КазНУ им. Аль-Фараби. Не так давно ваш ректор господин Ж.К.Туймебаев приезжал к нам, придав новый импульс дальнейшей интеграции двух университетов.

В ходе научной командировки профессор К.Т.Жумагулов принял участие в работе конференции Convegno nazionale

della società Italiana di Storia Internazionale, посвященной проблемам итальянского общества в мировой истории настоящего времени. Состоялся обмен мнениями, плодотворные дискуссии и ответы на интересующие вопросы.

В Ватикане, в книгохранилищах и фондах Ватиканской апостольской библиотеки (Biblioteca Apostolica Vaticana), занимающей почетное место в мире по древности и богатству манускриптов и библиографических редкостей, профессором К.Т.Жумагуловым продолжена значительная научно-поисковая работа по истории Золотой Орды и её наследию. Уникальными источниками здесь служат письма римских пап, а также редкие хроники, материалы, рукописи на латинском, раннегерманских и скандинавских языках.

Райхан САДЫКОВА,
к.и.н., доцент кафедры
всемирной истории,
историографии и
источниковедении

Приглашаем на онлайн курс

фармацевтического производства» и «6В07102 – Химическая инженерия». Курс «Основные процессы и аппараты химической технологии» посвящен общим подходам и приемам по расчету основных параметров процессов химической технологии. Он включает в себя видеолекции, презентации, конспекты лекций, дополнительные материалы. Следует отметить, что теоретический курс завершает разработанная тематическая виртуальная лабораторная работа. Проверить свои полученные знания студенты и слушатели смогут по разработанному вопросу для самоконтроля и обсуждения. Курс снабжен тестовыми заданиями по 5 категориям к видеолекциям, лекциям и итоговому контролю.

Данный курс направлен на то, чтобы студенты и слушатели химико-технологических специальностей могли самостоятельно освоить, закрепить и в дальнейшем проводить анализ, математическое опи-

сание и инженерные расчеты для конкретных технологических процессов в своей профессиональной деятельности. Простой и быстрый доступ к учебным материалам по инженерной дисциплине, охватывающей темы по гидродинамическим, тепловым и массообменным процессам, а также свободный график обучения делает данный курс уникальным и удобным для студентов и инженеров химико-технологического профиля без отрыва от производства.

В ближайшем времени авторы курса запланировали разработку MOOK также на казахском и английском языках, а также усовершенствование и увеличение виртуальных лабораторных работ. Добро пожаловать на наш курс MOOK!

Дина АКБАЕВА,
д.х.н., доцент

Жания ЕШОВА,
к.х.н., доцент кафедры
физической химии, катализа
и нефтехимии

Once a student of a foreign language faculty is a student forever!

A true saying, isn't it! We, non-native teachers of English, are permanent students so the cornerstone of our professional growth and development must be the continuous advancement of our language proficiency and methods of teaching English to students. Now when the high professionalism of university academic staff is often under scrutiny, professional development is proving to be an inalienable part of our profession. It is common truth that one of the most effective ways of enhancing pedagogical skills alongside, workshops and seminars, is sharing experience with colleagues which offers loads of opportunities to enrich the overall educational experience.

Recently, the English teachers of Zubanov University have been attending professional development courses to which I was invited as a lecturer, as I have been fortunate enough to attend several professional development courses in the UK, the USA and here in Kazakhstan, organized by ETS Global and American professionals specializing in teaching English.

The Professional development course study program for this purpose was carefully designed, discussed and approved by the Methodical council. The program was built around authentic materials(videos, podcasts, authentic video stories, articles, ELLLO stories, etc.) since the main aim of the professional development course was to equip teachers with the methods and techniques based on extensive use of modern technology. Our program also envisaged the holding of round table discussions as one of highly effective means of enhancing the students' communicative skills and making the students' videos, discussing video English stories according to the model "listen-read-discuss", listening ELLLO stories , watching English cartoons followed by discussion,

etc. In addition, the current professional development course included an exchange of teaching experience with our colleagues in Aktope, which provide insights into their teaching methods.

The lessons were designed so that participants of the course were encouraged to practice the suggested techniques themselves before they use them in their lessons. One of the lessons was devoted to holding a round table discussion(RD) on the topic "UN 17 Sustainable Development Goals". The moderator of the RD was Agaisha Mursaliyeva.

While not all teachers were active participants in the discussion, the presentations made by the teachers present were both interesting and informative. Tamar Peschanskaya gave a talk on Goal 13," Climate Change". A presentation on the 5th goal, "Gender Equality," made by Gulzhana Kuzembayeva aroused the interest of the participants. The reason for that was that Gulzhana's presentation was based on her research project. She spoke about the results of the survey which may approximately be entitled "Who is more important: son or daughter in Kazakh fami-

lies?" The survey outcomes showed that most families from different parts of Kazakhstan value sons higher than daughters. Gulzhana doesn't categorize this data as a gender discrimination. She argues that the explanation should be sought in the depths of Kazakh history and culture. Sons have special mission, first of all, one of which is that they are bearers of the nation's genetic fund.

Using round-table discussions can be a powerful technique for promoting students' teamwork skills, helping them to gain a sense of self-confidence, refine their thinking and at the same time hone their communication skills.

Since professional development is always 'a two-way street', we were eager to get acquainted with the techniques and methods employed by Aktope colleagues. With great interest we listened to Ainura Bayadilova-Altybayeva, Mursaliyeva Agaisha Karatayevna who enthusiastically gave an account of a Mass media project which has been successfully implemented at the chair in collaboration with K. Bradely, fellow in Kazakhstan . The ultimate goal of the project was manifold: to develop critical and creative

thinking skills, to improve communication skills, to prepare students for the future, etc. Ainura Bayadilova-Altybayeva, Mursaliyeva Agaisha Karatayevna pointed out that students were really happy to participate in the project. They invested all their might and talents while doing the project tasks, for them the lessons were a real festival. Their strong desire to excel and to make the most of the tasks they were given contributed significantly to the success of the Mass Media project. The project created a collaborative environment among the students that was conducive to nurturing their talent , fostering their personal growth and team work abilities.

Assel Utegulova's idea of using artificial intelligence to teach and learn English is definitely a laudable fact. An AI-powered platform offers a diverse resource of materials, including articles, videos, interactive exercises, and stories. AI chatbots are excellent computer programs that allow learners to practice speaking, listening and comprehension skills in a natural and interactive way. However, as many specialists in language teaching methods point out, the use of AI has both pros and cons. The cons are that students be-

come increasingly dependent on AI-based solutions and there is a risk of cheating.

Another very effective teaching technique Project Based Learning used by Raushan Auekenova is the method that enables students to hone language use and practice it in real-life contexts. PBL has many "pros" and definitely no "cons". One of the most beneficial "pros" is that they acquire experience of living in the real world and working in a team.

Shnar Nurmanova makes extensive use of the role-play technique, which is recognised by EFL teachers around the world as one of the most essential techniques for stimulating rapid development of communicative skills. The strongest part of this technique is that it challenges students to think critically and creatively and teachers can use it with both high and low competence level students.

Since the ultimate goal of Master's students is to write and successfully defend their dissertation, Gulzhana Kuzembayeva, who teaches the English course in the Master's groups, believes that the cornerstone of teaching Master's students should be, first and foremost, the development of their research skills. She lectures her Master's students on how to formulate objectives of the research work, how to perform data collection, how to determine the methodology of the research and how to analyze data and etc. And it is our firm belief that her method of teaching the Master's students will, without a doubt, be of great benefit to the young researchers of the future.

We believe that our Aktope colleagues have created in their department an atmosphere that offers students the opportunity to gain a quality education that will help them succeed in life

We wish success to our Aktope colleagues in all their endeavors!

Aizhan MULDA GALIYEVA

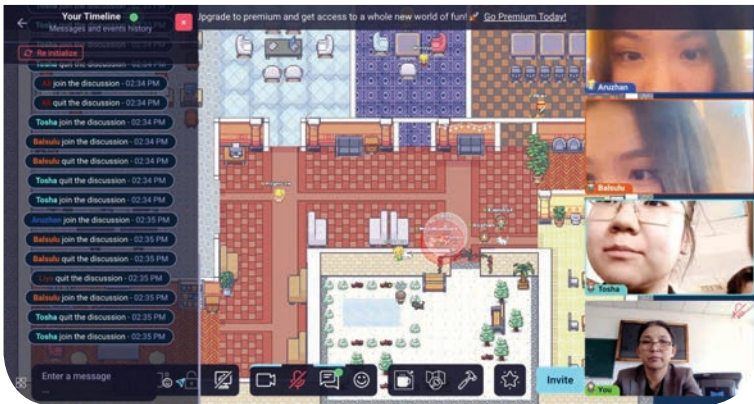
It is common knowledge that top ranked universities are renowned for creating the next generation of scientists, developers, and entrepreneurs. To succeed in training qualified specialists, higher education has always been at the cutting edge of new technologies. Al-Farabi Kazakh National University is keeping up with the times as students and professors are at the frontier of driving development.

Al-Farabi KazNU students who took the elective course "Business communication in English" were practising their skills in virtual and augmented reality technologies. Since then, Mozilla Hubs and Work Adventure are not a weird combination of words for the fourth-year students of the Oriental Studies Faculty. Besides supporting the curriculum, these digital tools provided opportunities for undergraduate students to experience what to

expect in the future at their workplaces.

This year, Mozilla has ended support for Mozilla Hubs, which was a collaboration tool to create your own virtual space to be inhabited with your students. Being a portmanteau word, "Mozilla" is derivative of "Mosaic" and "Godzilla"; people would share a virtual room with friends, watch videos, play with 3D objects, or just hang out there. In our case, we used to create our own avatars in our English hub and manage the world on the topics according to the syllabus, e.g., practise narrative tenses or conditional sentences. Firefox Reality and Google VR, as well as many others, might be Mozilla Hubs alternatives for those educators who would try software potentiality in their classroom.

Another way to experience new ways of learning and interacting is Work Adventure. It is an

up-to-date opportunity to practise socializing and collaborating skills for the business communication students. "With Work Adventure, educators and students can communicate, work, and organize socials in a friendly environment," – is announced on the website. Free registration, no limit of time, 15 simultaneous users (which was suitable for our

groups) are the features of the free plan chosen for the course in English. It is so nice to see your students having fun and learning more about information "related to the future of work and best practices to collaborate with remote and hybrid teams." We were

creating our own virtual world concerning "Business English" with the use of free features of the platform, dealing with different working and rest zones, and even having our own pets. "What are the benefits of working collaboratively and how can we work together more effectively?" was the main question for the "Effective collaboration" topic, "What are the benefits of mindfulness at work and how can we train ourselves to be more mindful in the workplace?" – for "Mindfulness at work", which were based on Business Magazine of British Council Learn English.

Our students can practise skills directly from the classroom, professors and teachers can use an active learning approach, provoking discussion through immersion sessions on the course they are delivering. Everything is in favor of training competitive specialists, which are much needed in our society.

Asel SHAYAHMET,
Foreign Language department

Түлектерге – ақ жол!

Соңы. Басы 2-бетте

Мен Мемлекет басшысы ретінде азаматтардың, әсіресе жастардың, көзі ашық, дүниетанымы кең болғанын қалаймын. «Туған жерге туынды тік» дейді халқымыз. Жас ұрпақ бұл сөздің мән-мағынасына терең бойлауы қажет», – деп атап өткен болатын. Білім ордасын аяқтап жатқан түлектерге сәттілік тілеймін. Университетте алған білімдеріңізді қызметтеріңізде қолданып, табысқа жетулеріңізге тілектеспін», – деді ректор.

Сонымен қатар өз сөзінде Жансейіт Түймебаев ағымдағы оқу жылында ҚазҰУ-дың жеткен жетістіктеріне тоқталды.

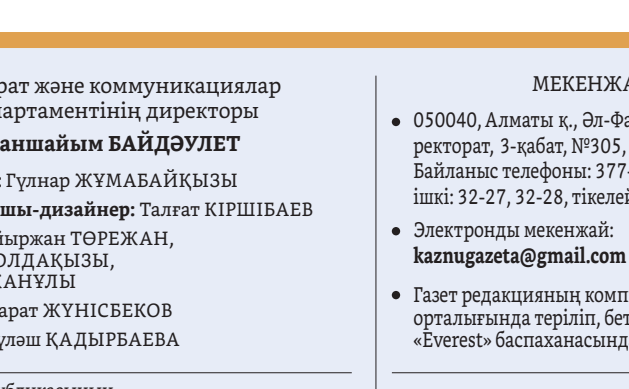
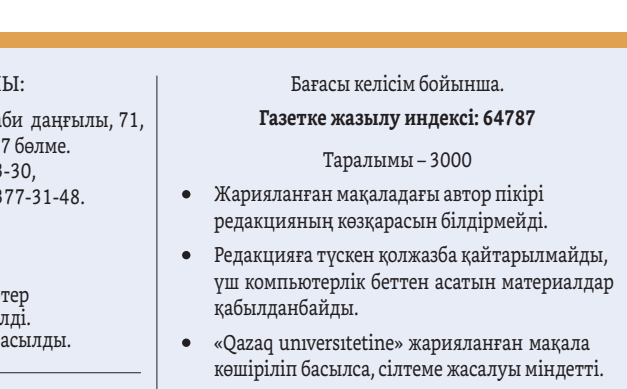
Жиында Директорлар кеңесінің төрағасы – Түлектер қауымдастығының президенті Қайрат Мәми сөз сөйледі.

«Бүгін түлектер үшін тарихи күн. Сіздер көшбасшы жоғары оқу орнын бітіріп, үлкен өмірге қадам басып жатырсыздар. Осыдан 50 жыл бұрын мен алма-матерді тамадап, қолыма диплом алғанмын. Баршаңызға ақ жол тілеймін», – деді Қайрат Әбдіразақұлы.

Салтанатты кеш барысында 30 үздік түлекке диплом табысталды. Шара университет түлектері дайындаған концерттік бағдарламамен жалғасты.

Назерке АСХАТҚЫЗЫ

Фотоларды түсірген Марат ЖҮНІСБЕКОВ

ҚҰРЫЛТАЙШЫ:
Әл-Фараби атындағы
Қазақ ұлттық университеті

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық
университетінің
Басқарма Төрағасы – Ректоры
Жансейіт ТҮЙМЕБАЕВ

Ақпарат және коммуникациялар
департаментінің директоры
Қаншайым БАЙДӘУЛЕТ

Бас редактор: Гүлнар ЖҰМАБАЙҚЫЗЫ
Жауапты хатшы-дизайнер: Талғат КІРШІБАЕВ
Тілшілер: Қайыржан ТӨРЕЖАН,
Гүлзат НҮРМОЛДАҚЫЗЫ,
Нұрбек НҮРЖАНҰЛЫ
Фототілші: Марат ЖҮНІСБЕКОВ
Корректор: Күләш ҚАДЫРБАЕВА

МЕКЕНЖАЙЫ:

- 050040, Алматы қ., Әл-Фараби даңғылы, 71, ректорат, 3-қабат, №305, 307 бөлме. Байланыс телефоны: 377-33-30, ішкі: 32-27, 32-28, тікелей: 377-31-48.
- Электронды мекенжай: kaznugazeta@gmail.com
- Газет редакцияның компьютер орталығында теріліп, беттелді. «Everest» баспаханасында басылды.

Кезекші редактор: Нұрбек НҮРЖАНҰЛЫ

Бағасы келісім бойынша.

Газетке жазылу индексі: 64787

Таралымы – 3000

- Жарияланған мақаладағы автор пікірі редакцияның көзқарасын білдірмейді.
- Редакцияға түскен қолжазба қайтарылмайды, үш компьютерлік беттен асатын материалдар қабылданбайды.
- «Qazaq universitetine» жарияланған мақала көшіріліп басылса, сілтеме жасалуы міндетті.
- Жарнама мәтініне жарнама беруші жауапты.